

Navdušenje

Skupinsko socialno učenje II

Nevroznanstvena spoznanja potrjujejo vzgojne izkušnje

■ **Jože Ramovš**, prof. dr., antropolog, logoterapevt, ima opravljeno specializacijo iz partnerskega komuniciranja, je predstojnik *Inštituta Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje*. Metodo skupinskega socialnega učenja teoretično in praktično razvija v razvojnih programih za kakovostno staranje, lepše sožitje, osebnostno zorenje in terapevtsko reševanje psihosocialnih težav. Napisal je preko dvajset samostojnih knjig, njegova strokovna bibliografija v COBISS obsega nad tisoč enot.

V prvi lanski številki Vzgoje (marec 2017, št. 73: 12–14) smo prikazali metodo skupinskega socialnega učenja. Z njo uspevamo pri oblikovanju osebnosti in medčloveškega sožitja. Opisali smo jo v primerjavi z intelektualnim, 'vajeniškim', spretnostnim, naključnim učenjem in z drugimi oblikami le-tega. Bistveni razsežnosti te učne metode sta skupinsko delo in učenje iz osebnih izkušenj – dobrih, slabih, vsakdanjih, lastnih in od drugih. V tem članku se bomo ustavili pri navdušenju, ki poganja skupinsko socialno učenje, in ga utemeljili tudi s sodobnimi spoznanji o delovanju možganov.

Navdušenje

Navdušenje je danes v ospredju pozornosti pedagoško usmerjenih nevroznanstvenikov. Gerald Hüther mu pravi kar doping za duha in možgane. Beseda doping nas sicer usmeri v zlorabo poživil v športu, pri delovanju možganov pa je dopamin eden od peščice spodbujevalnih in nagrajevalnih kemičnih prenašalcev (nevrotansmitterjev) med živčnimi celicami v nevronskih mrežah. Ti človeku dajejo veselje in energijo za vsako delo, tudi za vsako učenje, tako šolsko kakor osebnostno in socialno. Spodbujevalna možganska 'kemija' se odraža v navdušenju, njeno naravno delovanje v možganih spodbuja uspešno delo in dobro vzdušje v skupini. Če v možganih primanjkuje spodbujevalnih prenašalcev, je človek brezvoljen, puščoben sam sebi in drugim. Ljudje so od nekdaj z bistrim opazovanjem ugotavljali, kar danes dokazujejo raziskave možganov – dejali so, da navdušenje ali veselje odpre glavo in srce.

Pri učenju, zlasti pri oblikovanju solidarnega sožitja, imajo pomembno vlogo tudi možganske zrcalne celice. Te omogočajo enačenje z drugim človekom, ki nas navdušuje. Pri tem se v možganih dogaja podoben proces kakor takrat, ko sami delamo nekaj z navdušenjem; v obeh primerih je učenje

lahkotno in uspešno. Pri tistih odnosih, ki nas navdušujejo, drug od drugega tako rekoč mimogrede prevzemamo za življenje in sožitje potrebno doživljanje in vedenje. Ta šopek zmožnosti sestavljajo vživljanje v drugega, enačenje z njim in sočutje ali empatija; te zmožnosti so odločilne za oblikovanje kakovostnega medčloveškega sožitja. Če jih ne razvijamo, je zaman vsako znanje o osebnih odnosih in družbenih razmerjih, jalovo je poudarjanje strpnosti in enakopravnosti, zunanji pritisk ali slepo prevzet popularen vzgojni model vedenja dajeta pri oblikovanju medčloveškega sožitja navidezne rezultate, pa še te le na kratek rok. Od vsega navdušenja je torej najbolj življenjsko potrebno navdušenje in veselje nad ljudmi, nad njihovimi konkretnimi dejanji, lastnostmi, izkušnjami in načrti.

Ko nekoga ali nekaj doživljamo z navdušenjem, imamo poleg koristnega učinka na učenje in sožitje tudi organsko korist. Pri tem se nam oblikujejo nove povezovalne možganske strukture, in to ne le v otroštvu, ko se to dogaja z bliskovito hitrostjo, ne da bi otrok za to skrbel, ampak vse življenje. Človeški možgani so plastični, nenehno se oblikujejo in dograjujejo. Nevroznanstvenik Manfred Spitzer (pri nas ga poznamo po prevodu knjige *Digitalna demenca*) jih primerja z gradbiščem, kjer se s tem, kar doži-

vljamo, vzpostavljajo in utirjajo nove nevronske povezave in mreže. Poleg tega, da razvija naše možgane, je sproščeno in navdušujoče veselje tudi dober varovalni dejavnik pred škodljivim stresom, ki povzroča srčno-žilne in druge kronične bolezni.

Možgani in s tem človek se zdravo razvijajo in uspešno vodijo človeka, če jih usmerjamo v svetlo, navdušujoče doživljanje sebe, drugih, narave in kulture. Stranski učinek tega je srečnost – človek je zadovoljen sam in drugi z njim. V tem je skrivnost tistih starih ljudi, ki so prijetni in večno mladostni. Navdušenje ni pogost strokovni pojem, zato se splača pogledati jezikovni pomen te besede. Njena osnova je pojem 'duša' (duh, sorodna dih), ki označuje človekovo osebno jedro, podobno kakor beseda srce. Vmesni 'v' izraža usmeritev v dušo, predlog 'na' pa v celovito dejavnost, ki se je začela in dosega svoj namen. Ob navdušenju človek vdihuje v svoje človeško jedro (in iz te globine izdihuje) nekaj, kar mu razvija dušo, da je bolj človeški. Izrazi za navdušenje, navdušenost in navduševanje so v drugih evropskih jezikih enakega porekla, torej iz pojmov duh, duša in dih (navdihniti, navdahiniti): nemško *Begeisterung*, rusko *воодушевление* (*vooduševlenie*), francosko *animation*, angleško *inspired* itd. V vseh teh jezikih je pogost sinonim ali celo prevladujoč izraz *en-*

Foto: Marko Hrovat

tuziazem, ki izvira iz grškega izraza *entheos* – od boga (navdihnjen).

Sodobna nevroznanost in naše raziskovanje doživljanja kot celostnega dogajanja v človekovi zavesti nam omogočata naslednjo strokovno opredelitev. Navdušenje je celostno doživljajsko dogajanje v človekovi zavesti, ko neka vsebina prodre v njegovo osebno središče tako, da ga na pozitiven način vzburi, prevzame (impresionira), preplavi, nagiba, motivira, dvigne, napolni s poletom, z elanom, ognjevitostjo, ga veseli, mu zbujajo zanimanje in občudujoče pritrjevanje, ga navdihne, očara (*fascinira* – iz lat. začarati, očarati), zagrabi. Vse te besede navajajo slovarji in leksikoni evropskih jezikov, ko pojasnjujejo besedo navdušenje.

Navdušenje, veselje, radovednost – vzgojno ozračje pri skupinskem socialnem učenju

Navdušenje je zelo pomembno za vsakdanje življenje, ker ima močan motivacijski in razvojni naboj. Za uspešno učenje je odločilno. Že Aristotel je videl, da je radovednost gibalno učenje – radovednost je navdušenje nad učenjem. Skupinsko socialno učenje, o katerem govorimo, je sodobna metoda za samovzgojo in vzgojo, zlasti vzgojo za lepše medčloveško sožitje v družini, službi in družbi. V skupini, kjer ta metoda uspeva, sta navdušenje in njegov dvojček veselje nepo-

grešljivi sestavini vzdušja ali ozračja. Zato ni čudno, da je pedagog Valter Dermota navdušenje obdelal kot eno glavnih vzgojnih sredstev. Navdušenje, radovednost in veselje predstavljajo ugodno vzgojno ozračje, v katerem zdravo diha dobra vzgoja.

Metoda skupinskega socialnega učenja pomaga, da je v človeku vse življenje nekaj radovednega, odprtega in vselega otroka. V razmerah današnje civilizacije je usodno, da pri otroku zmožnosti za navdušenje kaj hitro *zasujejo* duševna dogajanja, ki so bodisi navdušenju nasprotna (pretirana kritičnost do vsega in samozadostno stališče do drugih) bodisi človeka usmerijo v bolezensko smer (omamljanje, fanatizem, utapljanje v javnem mnenju ...). Namesto da bi človek razvijal in krepil svoje zmožnosti za zdravo navdušenje v odraslosti in na stara leta, mu doživljanje pogosto zakrneva in otepeva ali se usmerja v patološki razvoj. Obe dogajanja sta usodni za duševni, socialni, duhovni in končno tudi telesno zdrav osebni razvoj ter za lepo medčloveško sožitje tako v mladosti kakor v sre-

dnjih letih in v tretjem življenjskem obdobju. Motivacijo in veselje potrebujemo v vseh življenjskih obdobjih, v srednjih letih in starosti nista nič manj zaželena kakor v otroštvu.

Pri skupinskem socialnem učenju se posebej posvečamo razvijanju metod za usmerjanje pozornosti na lepo in dobro, za oblikovanje pogovorne kulture v skupini s kakovostnim pripovedovanjem in poslušanjem ter zavzemanjem smiselnega osebne stališča do svojih in tujih izkušenj. Ker vse to pomaga k spodbudnemu vzdušju v skupini, se bomo pri predstavljanju skupinskega socialnega učenja ustavili tudi pri teh metodah. ◀

Literatura

- Dermota, Valter (1970): *Vzgojna sredstva. 1. del: Naravna vzgojna sredstva*. Ljubljana (učna skripta).
- Hüther, Gerald: *Begeisterung ist Doping für Geist und Hirn. Neue Erkenntnisse der Hirnforschung – Wie Eltern lernen können, sich selbst und ihre Kinder zu begeistern*. Pridobljeno 12. 7. 2012 s: <http://www.gerald-huether.de/populaer/veroeffentlichungen-von-gerald-huether/texte/begeisterung-gerald-huether/index.php>.
- Hüther, Gerald; Blickhan, Daniela: *Lernen mit Begeisterung. Neurobiologische Aspekte*. Pridobljeno 12. 7. 2012 s: <http://www.inntal-institut.de/sites/all/files/Lernen%20mit%20Begeisterung.pdf>.
- Ramovš, Jože (1990): *Doživljanje, temeljno človekovo duhovno dogajanje*. Ljubljana: Založništvo slovenske knjige.
- Spitzer, Manfred: *Geist & Gehirn, 1–4*. Auditorium Netzwerk, Alpha (4 DVD albumi s 106 predavanji).

Foto: Matej Hozjan